

Wandervogel

Autoři: Gordon Kennedy & Kody Ryan

Podle Websterova slovníku (2003) je „hippie“ nebo „hipík“: „mladý člověk v 60. letech 20. století, který odmítl zavedené sociální normy ve jménu spontánnosti, svobodných projevů lásky a rozšíření vědomí; často nosil dlouhé vlasy a nekonvenční oblečení a užíval psychedelické drogy.“

Tato mediální definice odpadlíků z 60. let rychle zastínila všechny starší významy tohoto slova, jak ho například užíval **Malcolm X** ve své proslulé autobiografii (str. 68 – pozn. DP). Coby sedmnáctiletý podvodník z Harlemu v roce 1939 Malcolm pozoroval:

„Někteří běloši v Harlemu, těm mladším jsme říkali ‚hippies,‘ se chovali černoštěji než černoši. Ten, kterého mám na mysli, mluvil silnějším černošským přízvukem (*hip*) než my. Serval by se s každým, kdo by mu naznačil, že si všimnul jakékoliv rasové odlišnosti.“

Podobně mluví ve svém slavném *Na cestě* (1955) i Jack Kerouac:

„V nafialovělém smrákání jsem se celej rozbolavělej vlekl pod světly Sedmadvacáté a Welton Street, denverskou barevnou čtvrtí, a přál si být černý, poněvadž jsem cítil, že ve všem, i v tom nejbáječnějším, co mi kdy bělošský svět poskytl, nebylo nikdy dost zanícení, nikdy dost života, radosti, srandy, tmy, muziky, noci.“

Výraz „hippie“ tedy byl výpůjčkou z harlemského černošského slangu (*ebonics*), která si našla přes éru beatu cestu až do 60. let, dokud ji **Herb Caen** z *San Francisco Chronicle* v polovině 60. let nezačal používat k označení mladých lidí, kteří přicházeli do města, tak dlouho a tvrdohlavě, až ji převzala celostátní média.

Ale kromě do slušivých obleků oděných „bílých negrů“ (*wiggers*) 1] Harlemu 30. let skutečně v téže době existovali také dlouhovlasí vousáči, kteří chodili v sandálech a obvykle dávali přednost příjemným subtropickým oblastem jako jih Kalifornie a Florida, kde si mohli snadno obstarat potravu z tehdy všudypřítomných ovocných stromů.

„*Nature boys*,“ jak se jim později začalo říkat, byli bez výjimky němečtí přistěhovalci nebo američtí mladíci ovlivnění těmito Němci, kteří hlásali své poselství *Lebensreform* (reforma života / reforma životního stylu) každému, kdo byl připraven na radikální rozchod se zažitými hranicemi civilizace 20. století.

Moderní primitivisté, Naturmenschen, Wandervogels, bohémové, reformátoři, poutníci a vagabundi jsou projevem tónu skladby naprosto odlišné od zažité ortodoxie.

Ale proč Německo? K čemu tam v 19. století došlo, že to vyvolalo natolik silné vzepětí tohoto fenoménu?

Němci vždy činili ctnost ze své pozdní kapitulace před latinskou civilizací a velebili přírodní muže a ženy i se všemi jejich ctnostmi a neřestmi. Před více než dvěma tisíci lety (kolem r. 51 př. Kr.) Julius Caesar o Germánech napsal:

„Jediné bytosti, jež uznávají jako bohy, jsou věci, které vidí a které jim přinášejí očividný užitek: slunce, měsíc a oheň; o jiných bozích nikdy ani neslyšeli.“

Slovo „bůh“ bylo v jazyce Germánů středního rodu (Das Gott, ve staroseverštině „gud“) a římský historik Cornelius Tacitus v roce 98 po Kr. napsal:

„Podle chápání Germánů nabývají věštby větší posvátnosti, vycházejí-li z ženských úst. Proroctví a magie v dobrém i zlém smyslu je záměrně ženským darem. Je-li v lidské povaze projevat ženskému pohlaví větší ohledu a úctu, pak na tom mají zásluhu především staří Germáni. Muži dosahují zbožštění prostřednictvím svých skutků, ženy pak svou moudrostí.“

Proto se náboženské cítění indogermánských národů všude tam, kde mu byl umožněn nerušený rozvoj, rozvinulo do formy religionisty nazývané „přírodní náboženství.“ Vyjmout germánskou duši z jejího přirozeného prostředí je totéž, jako ji zabít. Římané si to dobře uvědomovali, takže jakmile se křesťanství stalo oficiálním náboženstvím říše, jejich misionáři dychtivě káceli germánské háje a vypalovali pohanské chrámy.

Kdekoliv se církve setkala s pohanskými projevy, které nedokázala potlačit, dávala jim křesťanský nátěr, a tak je asimilovala. Tyto zděděné tradice tedy dostaly nový výklad, ale německý pohanský odkaz jako takový se církvi nikdy úplně vymazat nepodařilo.

Arminiův triumf v Teutoburském lese (9 po Kr.) zastavil římské pronikání na Rýně, a Německo si tak zachovalo svůj jazyk a vyhnulo se brzké christianizaci.

Mistr Eckhart (asi 1260 – asi 1328) je asi nejvýraznějším představitelem rozvoje mysticismu coby revolty teutonského indoevropského ducha proti římskému křesťanství.

Ve středověku pak v Německu a Holandsku působily skupiny heretiků známé jako „bratři a sestry svobodného ducha.“ Protože byli duchovními následovníky starší sekty adamiánů, říkalo se jim také adamité. V jeskyních symbolizujících lůno konali shromáždění, na nichž se nazí snažili obrodit do stavu rajske nevinosti.

Roku 1798 vydal **Christoph Wilhelm Hufeland** svou přelomovou studii o stárnutí *Die Kunst, das menschliche Leben zu verlängern* (Umění prodloužení života), v jejíž předmluvě se objevuje slovo „makrobiotický,“ které se v druhém vydání (1826) dostává dokonce do názvu (*Makrobiotik oder die Kunst, das menschliche Leben zu verlängern*). Jeho doporučení cvičení a pobytu na čerstvém vzduchu, opalování, čistoty, pravidelnosti, střídme stravy, podnětného cestování a meditace výrazně předběhla svou dobu.

V Goetheho (1749-1832) tvorbě a myšlení pak došlo k rozostření a úplnému vymazání dělicí linie mezi člověkem a přírodou. Básník přírodního náboženství věřil, že „Boha nelze uctívat krásněji než vřelým spojením s přírodou ve vlastní hrudi.“

A další prorocký citát od Goetheho (1832):

„Člověk ve své pošetilosti hluboce zasahuje do přírodního světa. Zničil lesy a tím změnil dokonce i ovzduší a podnebí. Některé živočišné a rostlinné druhy úplně vyhubil, přestože byly pro fungování přírody zcela nezbytné. Kouř a podobné plody

lidské činnosti znečišťují vzduch a špiněny jsou též řeky. Všechno to jsou hrubé zásahy do přírody, které dnes lidé zcela přehlížejí, přestože jsou nanejvýš důležité, jelikož mají škodlivý nejen na rostliny, ale také na zvířata, která nevládnou takovou výdrží a odolností jako člověk.“ 2]

Roku 1866 **Ernst Haeckel** z univerzity v Jeně jako první přišel s termínem „ekologie,“ čímž fakticky založil pro budoucí generace svébytnou vědeckou disciplínu. Ekologie v jeho pojetí měla mnoho společného s buddhismem a jeho pojetím jednoty veškerého života.

Také v 60. letech 19. století vydal někdejší protestantský pastor **Eduard Baltzer** čtyřdílnou knihu *Die natürliche Lebensweise* čili o „přírodním/přirozeném způsobu života.“ 3] Spolu s dalšími vegetariány založil **Bund Freireligiöser Gemeinden Deutschlands** (Svaz nenáboženských obcí Německa), a v pozdějším díle označil za duchovního zakladatele svého hnutí **Pythagora**.

Baltzerovo dílo silně ovlivnilo mladého malíře **Karla Wilhelma Diefenbacha** (1851-1913) – i on založil několik společenství a náboženských, uměleckých a vědeckých praktických seminářů. Část života pak Diefenbach prožil na středomořském ostrově Capri, tehdy útočišti podobně smýšlejících zastánců reformního způsobužití. Dva z jeho žáků, **Fidus** a **Gusto Gräser**, se později sami stali nesmírně vlivnými umělci i reformátory.

Fidus (vl. jménem **Hugo Höppener**) (1868-1949) je pokládán za zřejmě největšího psychedelického umělce všech dob, když předešel barevné plakáty a obaly alb z 60. let minulého století o více než padesát let.

Gusto Gräser se pak stal blízkým přítelem a učitelem spisovatele **Hermann Hesseho**. Hesseho zpráva „Among The Rocks: Notes of a Nature Man“ (1908) popisuje, jak spolu s Gräserem žili životem přírodních lidí a poustevníků, přespávali v jeskyních švýcarských Alp a celé dny i týdny se postili. Popis vztahu mistra a učedníka v Hesseho *Siddhártovi* (1922) byl do značné míry inspirován jeho vlastním soužitím s učitelem Gräserem. Gräserovy básně se objevily i v některých časopisech *Wandervogel*.

V roce 1870 žily ještě dvě třetiny Němců na venkově, do roku 1900 se však tento poměr obrátil ve „prospěch“ měst. Ke konci 19. století se také výrazně prohloubily povrchnost, obhroublost, samolibost, požívačnost, materialismus, technokratismus a ubohost německé střední třídy.

Roku 1893 vydal **Louis Kuhne** z Lipska knihu *Die neue Heilwissenschaft* (Nová věda uzdravování), která položila základy oboru (vodoléčba – pozn. DP) později [souhrnně] nazývaného **naturopatie**. Dílo se dočkalo překladu do padesáti jazyků a inspirovalo celou generaci vyznavačů zdravého života; vysoce o něm smýšlel i Mahátma Gándhí, podle něhož bylo nesmírně populární i v Indii.

V roce 1896 **Adolf Just** otevřel v Hartzu poblíž Isenburgu své horské středisko

(Kuranstalt *Jungborn* – pozn. DP), které se stalo modelovou institucí skutečně přírodního života a mělo ukazovat cestu k životu v co nejtěsnějším spojení s přírodou.

Ve svém bestselleru *Kehrt zur Natur zurück!* (Návrat k přírodě, 1895) Just brojí proti znečištění ovzduší i vody, masu, vivisekci, očkování, kávě, alkoholu, kouření i tzv. vzdělávání ve školních lavicích. Gándhího tento Justův útok proti vědecké medicíně ovlivnil do té míry, že podle něj zčásti utvářel svou vlastní ideologii. Když byl roku 1944 propuštěn z vězení, otevřel v Indii podle Justova modelu sanatorium přírodní léčby.

Roku 1905 německý spisovatel **Richard Ungewitter** vydal knihu *Die Nacktheit* (Nahota), v níž obhajoval nudismus a zdržení se konzumace masa, tabáku i alkoholu. Přestože ji vydal vlastním nákladem, brzy se stala hitem. Vegetariánská linie díla se soustředila na čistotu těla i duše, k nimž mělo vést i pravidelné cvičení. Německý postoj k nahotě se za posledních sto let příliš nezměnil – i dnes si tam mnozí lidé v teplých letních dnech i řek a jezer užívají slunce, jak je Bůh stvořil.

V 19. století se v Německu jako houby po dešti začaly objevovat turistické spolky. Jedna ze skupin *Touristenverein Die Naturfreunde* (Turistický spolek „Přátelé přírody“), dodávala turismu společenský přesah a vyznávala heslo „Svobodné hory, svobodný svět, svobodný národ.“ (Zde se autoři mýlí – *Berg frei – Mensch frei – Welt frei!* je ve skutečnosti název sborníku, vydaného ke 110. výročí NaturFreunde. Spolkový pozdrav /dnes téměř nepoužívaný/ je „Berg frei!“, zatímco alpské spolky *Alpenverein* měly za pozdrav „Berg Heil!“ – pozn. DP)

Další uskupení, *Wandervogel* („Tažní ptáci“), založili roku 1895 na berlínském předměstí Steglitz **Hermann Hoffmann** s **Karlem Fischerem**. Napřed šlo o procházky skupinky středoškoláků přírodou, později o delší túry. Brzy se velice rychle rozrůstající mládežnické hnutí protiburžoazního i teutonsky pohanského charakteru, složené především z dětí středostavovských Němců, začalo organizovat a vznikaly autonomní buňky.

Počet členů *Wandervogelu*, nejčastěji mládeže mezi čtrnácti a osmnácti, nakonec po celém Německu sahal až k 50 tisícům. Napůl tuláci a napůl středověcí snílci sdíleli peníze, nosili vlněné čapky, krátké kalhoty a tyrolské klobouky. Také se vydávali na dlouhé výlety po venkově, na nichž si prozpěvovali své vlastní úpravy goliardských písní a přespávali v podstatě pod širým nebem. Mládež obou pohlaví se nahá koupala v jezerech a řekách a ve svých rodných městech zakládala „hnízda“ nebo „anti-domovy,“ někdy v rozpadlých hradech, kde na setkáních plánovali výlety a hráli na kytary a mandolíny.

Z kratších víkendových výprav se časem stávaly tří nebo čtyřtýdenní, mnoha set kilometrové cesty. Brzy začali tito mladí lidé zakládat v divočině všem otevřená trvalá tábořiště. Bez jakékoliv myšlenky na zisk skupiny usilovně vylepšovaly svá tábořiště a stavěly chatky, jež následně vybavovaly nábytkem – čímž byl v zásadě vytvořen precedent pro hnutí hostelů mládeže (*Jugendherberge*), jehož počátky se datují do roku 1907, kdy **Richard Schirrmann** otevřel v německé Alteně první hostel.

Hnutí Wandervogel se snažilo dosáhnout těsnějšího spojení s přírodou a se starodávným národním duchem ztělesněným v tradiční rolnické kultuře i mezi sebou navzájem. Dospěli k harmonickému tajemnému souznění a přírodou.

Výraz *Lebensreform* („reforma života/životního stylu“) se poprvé objevil roku 1896 jako zastřešující označení různých trendů německé společnosti 19. a první poloviny 20. století.

Jednalo se především o:

- vegetariánství
- nudismus
- přírodní medicínu
- alkoholovou abstinenci
- reformu odívání
- osadnická hnutí
- zahradničení ve městech
- pozemkovou reformu
- sexuální reformu
- zdravé potraviny a hospodářskou reformu
- sociální reformu
- emancipaci žen, dětí a zvířat
- komunalismus
- kulturní a náboženská reformu: tj. náboženství či náhled na svět, který poskytuje prostor ženský, mateřským a přírodním stránkám existence

O kus dále na jihu leží na březích Lago Maggiore, na švýcarské straně hranic této země s Itálií rybářská vesnička Ascona. Roku 1900 zde započala asi dvacet let trvající kontrakulturní renesance a Ascona se stala **středem zájmu** všech evropských duchovních rebelů.

V módě se octly všechny experimenty: surrealismus, moderní tanec, dadaismus, pohanství, feminismus, pacifismus, psychoanalýza nebo přírodní medicína. Z mnoha zúčastněných jmenujme Hermanna Hesseho, Carla Junga, **Isadoru Duncanovou**, D. H. Lawrence, **Arnolda Ehreta** či Franze Kafku.

Na přelomu století žilo v Německu 56 milionů lidí a v zemi bylo více velkých měst než ve zbytku Evropy dohromady. Průmysl, technologie, znečištění i „únava bohatstvím“ vyvolaly u německy mluvící vyšší třídy té doby krizi. Rozčarování brzy začali po stovkách proudit do Ascony.

Překrásné přírodní scenérie vybízely měšťáky k slunění bez oblečení, přespávání pod širým nebem, turismu, plavání a púšťům. Ves si rychle získala všeobecnou pověst zdravého místa k životu.

Když Hermann Hesse spatřil ve své vsi čtyři muže s dlouhými vlasy a v sandálech, jak putují do Ascony, projela jím vlna vzrušení. Následoval je, usadil se tam a přírodními prostředky tam

léčil svůj alkoholismus. Psal se rok 1907.

Hermann Hesse, narozený 2. července 1877 na severním okraji Schwarzwaldu v Calwu, už ve třinácti letech věděl, že nechce být ničím jiným než básníkem. V 50. letech počínaje generací beatníků si jeho romány získaly nesmírnou oblibu i v anglofonním světě, kde se jejich kritika buržoazních hodnot i zájem o východní duchovnost či jungovskou psychologii „třífal do noty“ nastupující vzpouře proti nereflexovanému životu. V 60. letech se pak Hesse stal romanopiscem desetiletí, když se jeho Siddhárty (1922) a Stepního vlka (1927) prodaly miliony výtisků a utvářely smýšlení celé jedné americké generace. Legitimní historiografie nutně musí Hesseho

Lidé Ascony odmítali vejce, maso, mléko, sůl i alkohol. Přírodní medicína byla pro německého ducha nesmírně přitažlivou myšlenkou a šlo v té době o masovou a zásadní vzpouru proti vědě a studenému profesionalismu.

Dvacátého srpna 1903 anarchistické noviny v San Franciscu otiskly rozsáhlý článek o Asconě, v němž byli popsáni její obyvatelé i jejich filozofie. Rozhodně se jednalo o jeden z prvních případů, kdy podrobné zprávy o evropské kontrakultuře dospěly až ke kalifornským břehům.

Zřejmě nejvýraznějším novopohanským prvkem v německém lidovém („volk“/„völkisch“) hnutí bylo uctívání slunce, což jeho vyznavači pokládali za starobylé teutonské náboženství. Přinejmenším od éry romantismu vnímali i mnozí přední Němci uctívání slunce jako zřejmě nejrozumnější alternativu křesťanství. Solární představy stály v ohnisku touhy navrátit se k přírodnímu pohanství a způsobu života v souladu s přírodou.

Nakladatelství Eugena Diedrichse bylo vysoce uznávaným hlasem novopohanského společenství a náboženským – nikoliv politickým – křídlem širšího völkisch hnutí. Diedrichs měl vizi „organického lidového státu (organischer Volksstaat) a podobně jako třeba Carl Jung dával přednost návratu k přírodnímu náboženství starověkých Teutonů.

Asi nikdo nepopsal uctívání slunce lépe než Ernst Haeckel (1834-1919), význačný vědec, který jako první přišel s termínem „ekologie:“ „Slunce, božstvo světla a tepla, na němž přímo závisí veškerý život, bylo už před mnoha tisíci let pokládáno za takovýto fenomén (přírodního monoteismu). Uctívání slunce se moderním vědcům jeví jako nejlepší ze všech forem teismu, kterou lze navíc nejsnáze sloučit s moderním monismem. Moderní astrofyzika a geogenie nás totiž naučily, že země je kusem hmoty odděleným ze slunce, kam se na sklonku své existence také vrátí. Moderní fyziologie říká, že prvním zdrojem organického života na zemi je protoplasma a že tato syntéza jednoduchých anorganických látek jako voda, kyselina uhličitá a čpavek se mohla uskutečnit jedině díky slunečnímu svitu... skutečně – celý náš tělesný i mentální život závisí v konečném důsledku podobně jako veškerý organický život na světle a teple

**pokaždé zmínit jako
nejvýznamnější spojovací
článek mezi evropskou
kontrakulturou jeho mládí
a jejími o několik generací
mladšími následovníky
v Americe.**

slunečních paprsků. Proto má ve světle čistého rozumu uctívání slunce coby forma přírodního monoteismu podle všeho pevnější základy než antropické uctívání křesťanů a dalších monoteistů, kteří si představují svého boha ve více či méně lidské podobě. Uctívacům slunce se tak vlastně před tisíci lety podařilo dosáhnout na vyšší intelektuální a morální standard než většině ostatních teistů historie. Když jsem roku 1881 navštívil Bombaj, s nesmírnou sympatií jsem pozoroval povznášející rituály zbožných Pársů, jak vestoje na mořském břehu nebo na kolenou na svých modlitebních koberečcích nabízejí slunci při jeho východu i západu svou oddanost.“

S počátkem 20. století si mnoho Němců stále jasněji uvědomovalo tíhu útlaku právě oněch politických sil, které později jejich národ zavedly do dvou světových válek a změnily chod evropských dějin.

Poznámky DP:

1] Fenomén „bílých negrů“ tzn. bílých, kteří si osvojili stereotypní černošské manýry, mluvu a oblečení – což je všeobecně nazýváno alofilií – se objevil před mnoha generacemi, kdy bylo zrušeno otroctví. Tento jev byl zaznamenán ve Spojených státech, Kanadě, Spojeném království, Austrálii a dalších, většinou bělošských, zemích. Ranná forma „bílého negerství“ se projevovala v jazzové hudbě a swingu mezi lety 1920-1930 (blíže byla popsána v eseji Normana Mailera „Bílý negr“ z roku 1957). Později se projevila módou **zoot suit** na přelomu let 1930-1940; hipstery (1940), beatniky a rock and rollem (1950); mods a skinheady (1960); blue-eyed soul (1970) a nakonec hip-hopem (1980-dodnes).

2] Man in his misguidance has powerfully interfered with nature. He has devastated the forests, and thereby even changed the atmospheric conditions and the climate. Some species of plants and animals have become entirely extinct through man, although they were essential in the economy of nature. Everywhere the purity of the air is affected by smoke and the like, and the rivers are defiled. These and other things are serious encroachments upon nature, which men nowadays entirely overlook, but which are of the greatest importance, and at once show their evil effect not only upon plants but upon animals as well, the latter not having the endurance and power of resistance of man. To him who cannot see the defects caused by man himself, and who doubts the absolute perfection of nature, one is tempted to say:

*„Thy sense is shut, thy heart is dead:
Disciple, up! untiring, hasten
To bathe thy breast in morning-red!“*

—Goethe, *Faust*
Adolf Just, *Kehrt zur Natur zurück!* 1895.

3] Die natürliche Lebensweise, Díl 1.: *Der Weg zur Gesundheit und sozialem Heil*, Nordhausen 1867.

Die natürliche Lebensweise, Díl 2: *Die Reform der Volkswirtschaft vom Standpunkte der natürlichen Lebensweise*, Nordhausen 1867.

Die natürliche Lebensweise, Díl 3: *Briefe an Virchow über dessen Schrift „Nahrungs- und Genußmittel*, Nordhausen 1868.

Die natürliche Lebensweise, Díl 4.: *Vegetarianismus in der Bibel*, Nordhausen 1872.

Esej Gordona Kennedyho & Kody Ryana *Hippie Roots & The Perennial Subculture* vyšla na stránkách Hippylana 3. února 2017. Dokončení příště.